Cesta ze St. Gallenu do Arbonu
(reportáž)

V rámci našeho pobytu v St. Gallen jsme se ze svatohavelského města vydali po stopách sv. Havla přímo na místo, kde se podle legendy světec usadil spolu se sv. Kolumbánem a jejich druhy. Přesun vlakem do Arbonu netrval dlouho – městečko se totiž nachází v sousedním kantonu Thurgau. Z arbonského vlakového nádraží jsme se nejprve vydali směrem k Bodamskému jezeru, kde nám Marek Lis slavnostně přednesl hymnus na město s odkazem na slavnou římskou historii z pera Theodora Zürchera:

Arbon mein Arbon
Blumenstadt am Bodensee
Bist wie ein Märchen
Hingezaubert von einer guten Fee
Das haben schon die alten Römer erkannt
Darum haben sie Dich ja „Arbor Felix“ genannt
So ist bis heut' geblieben
Arbon das wir so lieben

Na břehu Bodamského jezera

Fakt, že si už staří Římané byli vědomi předností, které tato oblast skýtá, jsme si ověřili zanedlouho. Vydali jsme se směrem do centra Arbonu, kde se dochovaly hojné archeologické doklady o tom, že toto město bylo dříve jedním z římských vojenských táborů v severním Švýcarsku. Důkazy existují i v literární formě – tak vypráví např. Ammianus Marcellinus, jak císař Gratián táhl v roce 378 po Kr. „per castra, quibus Felicis Arboris nomen est“. Lokalizovat přesnou polohu místa se však podařilo až v roce 1957. Na informačních tabulích jsme se dočetli, že castrum Arbon bylo zřízeno společně s dalšími městy (Tagestium, Ad Fines, Kostnice aj.) koncem 3. stol. Po roce 401 pak sice v oblasti dnešního kantonu Thurgau římská vláda skončila, areál castra však byl využíván nadále. Dokládá to nejen *Život sv. Havla* Walahfrida Strabona – když světec došel do těchto míst, shledal prý zde už fungující křesťanskou obec v čele s knězem Willimarem; pro kontinuitu osídlení mluví především četné archeologické vykopávky z období raného středověku.

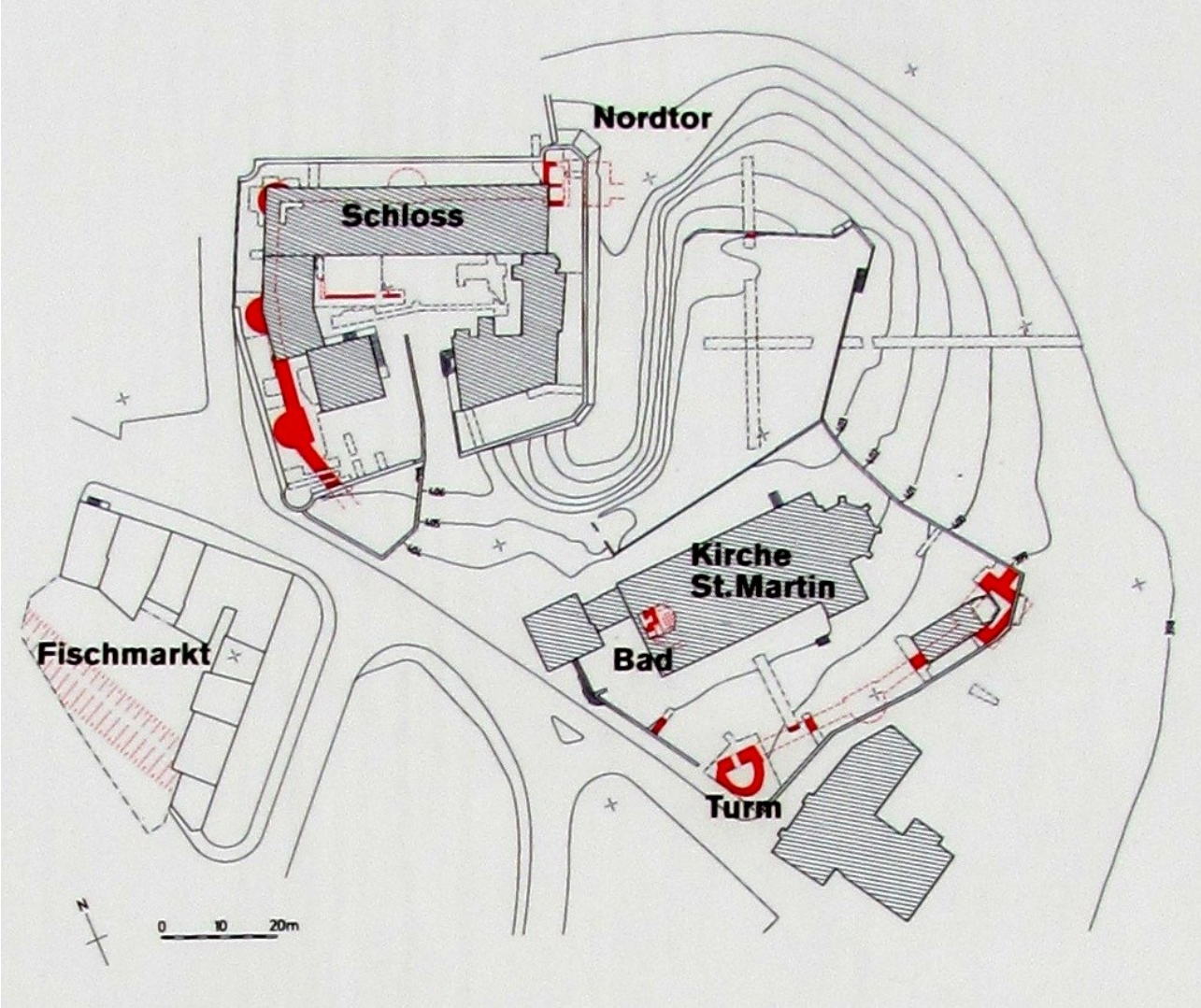

Plán castra Arbon v dnešní přestavbě (šedá) spolu s objevenými stavebními základy hradbami pozdní doby římské (červená)

Do těchto míst tedy kolem roku 610 přicházejí irští věrozvěsti Kolumbán, Havel a jejich společníci, kteří po dvouleté misionářské činnosti směřují dále na jih, Havel však zůstává v Arbonu. V arbonských lesích si Havel později vystavěl celu, kolem níž se záhy shromáždila skupina podobně smýšlejících duší. V roce 719, tedy za sto let po světcově smrti, vzniká na místě jeho cely pod vedením tamního prvního opata Otmara benediktinské opatství a později i dnešní město St. Gallen. Poustevník Havel však neumírá tam, nýbrž právě v Arbonu, kam se spolu s již zmíněným knězem Willimarem jako pětadevadesátiletý mnich těsně před svou smrtí vydává. Ve Strabonově *Vita sancti*

Galli se dočítáme, že zde sv. Havel poté, co při místní slavnosti oblažil obrovské množství lidí rozkošným kázáním, onemocněl horečkou. Byl prý tehdy natolik oslaben, že ani nebyl schopný vrátit se zpět do své cely, natož pak přijmout potravu, která by ho byla posilnila. Nemocný světec zde 16. října roku 640 zesnul; proto také v církevním kalendáři dodnes na tento den připadá jeho svátek.

Vyobrazení smrti sv. Havla v Arbonu, 2. pol 15. stol. (ze souboru legend „St. Galler Hausheilige") St. Gallen, Stiftsbibliothek, Cod. Sang. 602, f. 42r; www.e-codices.unifr.ch)

Jak nás dále informuje Walahfrid Strabo ve *Vita sancti Galli*, jakmile se zpráva o churavém Havlovi donesla k uším kostnického biskupa Jana, neváhal prý tento ani chvíli, vzal pokrmy a nápoje určené nemocnému, naložil je na loď a vyrazil směrem k Arbonu. Ještě než přistál u břehu, zaslechl dle

Strabonových slov už z dálky hlasité naříkání nad světcovou smrtí. To ho prý tehdy natolik ranilo, že v tu chvíli vyskočil z lodi do jezera – nemohl totiž kvůli tak prudké bolesti, jež v tu chvíli zasáhla jeho srdce, čekat na to, až loď přistane u břehu. Když pak se svými druhy vstoupil do Willimarova domu, v němž Havlovo mrtvé tělo spatřil na vlastní oči, rozplakal se.
Pozůstalým nezbývalo nic jiného, než aby za milovaného přítele přinesli Bohu svatou mešní oběť. Po pietní bohoslužbě a po několika následných zázracích bylo Havlovo tělo uloženo na místě cely, kterou založil.

První kostelík na počest sv. Havla byl na místě dnešní kaple postaven už v 9. století; kostel sv. Martina (vlevo), románská kaple sv. Havla (vpravo)

V Arbonu jsme navštívili Svatohavelskou kapli. Dříve než jsme vstoupili dovnitř, povšimli jsme si po levé straně od vchodu do zdi vsazeného kamene s údajnými otisky nohou světce.
Uvnitř prosté románské kapličky jsme spatřili relikviář s ostatky sv. Havla, barokní oltář lemovaný po stranách sochami sv. Havla a sv. Karla Boromejského, křížovou cestu z 18. stol., schránku na milodary a dřevěný reliéf sv. Barbory (obojí z 15. stol.). Dochovala se zde dosti poškozená nástěnná malba ze 14. stol. Zobrazuje pašijové scény v tomto pořadí: Kristus na Olivetské hoře, jeho zajetí a bičování. Dále bylo možné rozpoznat jen fragmenty vážící se k předchozím scénám. Následně jsme si prohlédli sousední kostel sv. Martina (současný stav z r. 1790), a poté jsme se podél arbonského hradu ubírali ke staré části města, kde jsme se kochali středověkými měšťanskými domy s malovanými fasádami a zdobenými arkýři.

Kámen s údajnými otisky nohou sv. Havla

Barbora Špádová